

НАЛАГОДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН У КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ
МІЖ УКРАЇНОЮ ТА АРАБСЬКИМ СХОДОМ

МАРІЯ КІРПАЧОВА
SPACE LOGISTICS UKRAINE

АРАБСЬКИЙ СХІД

- 22 держави на Близькому Сході та у Північній Африці (Саудівська Аравія, ОАЕ, Алжир, Бахрейн, Джибуті, Єгипет, Ємен, Йорданія, Ірак, Катар, Коморські Острови, Кувейт, Ліван, Лівія, Мавританія, Марокко, Оман, Палестина, Сирія, Сомалі, Судан, Туніс).
- Спільна офіційна мова (Сучасна стандартна арабська), релігія (Іслам), історія й культура, що дає підстави називати арабські держави окремим терміном – *Арабська цивілізація*.
- Мусульманське право (Фікх, Шаріат) містить положення щодо регулювання торгівлі, дуже відмінні від тих, що містяться в практиці континентального та загального права. Це справляє безпосередній вплив на тенденції економічного розвитку й на дипломатичні відносини із «зовнішнім світом».

ЛІДЕРСТВО АРАБСЬКОГО СХОДУ В КОСМОСІ

ТЕХНІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ

- Ефективний інструментарій для виробництва інноваційних супутників (замкнений цикл)
- Проведення фундаментальних астрономічних досліджень
- Реалізація на прикладі космічної галузі Цілей сталого розвитку ООН (якісна освіта, гендерна рівність, чиста вода та належні санітарні умови, доступна та чиста енергія, гідна праця та економічне зростання, промисловість, інновації та інфраструктура, пом'якшення наслідків зміни клімату)

«ЗАКОНОДАВЦІ» КОСМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- Королівство Саудівська Аравія
- Об'єднані Арабські Емірати
- Таким чином, аби налагодити успішне співробітництво з усіма державами регіону, необхідно в першу чергу налагодити його саме з цими двома державами

САУДІВСЬКА АРАВІЯ: ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

.....
Саудівська Візія (стратегія) до 2030 року, яка була оголошена 25 квітня 2016 року і де закладено наступні аспекти космічної програми:

- 1.Застосування космічних технологій для задоволення потреб інших галузей господарювання
- 2.Розробка новітніх технологій та виробництво апаратів дистанційного зондування Землі
- 3.Посилення потенціалу гео-інформаційних служб
- 4.Залучення приватних суб'єктів господарювання до проектів державно-приватного партнерства
- 5.Сприяння міжнародному співробітництву з дослідження космічного простору
- 6.Сприяння безпеці та миру у космічному просторі за допомогою розвитку міжнародного космічного права, програм освоєння космосу, зокрема дослідження поверхні Місяця
- 7.Співробітництво з регіональними та міжнародними партнерами у місіях з освоєння космічного простору
- 8.Експлуатація космічних систем, доступ до яких надається міжнародними організаціями
- 9.Розвиток вищої аерокосмічної освіти в Королівстві за рахунок надання студентам інноваційних навчальних програм та технічних ресурсів, студентського обміну з іншими космічними державами
- 10.Застосування результатів національних аерокосмічних проектів та послуг на національному рівні в державному секторі, промисловому секторі та задля реалізації інтересів широкої громадськості

САУДІВСЬКА АРАВІЯ: ПРІОРІТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Маючи низку актуальних потреб у сфері національного супутникового зв'язку, запобігання надзвичайним ситуаціям, топографічної фотозйомки, прогнозування погодних умов, безпеки та оборони, Саудівська Аравія поставила перед собою за мету створити замкнений цикл виробництва супутників, починаючи від апаратного, закінчуючи програмним забезпеченням. Проте фахівці Королівства визнають, що по мірі розвитку супутникових технологій, розвиваються й технології кібер-хакерства. Саме тому Королівство зацікавлене в міжнародному співробітництві з обміну інноваційними технологіями протидії кібератакам у космосі.

САУДІВСЬКА АРАВІЯ: ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

- Розвиток і впровадження найкращих практик у міжнародному космічному праві, приймаючи до уваги мусульманське право, яке містить певні обмеження щодо ведення комерційної діяльності. Саме тому взаємодія з арабськими державами на урядовому рівні важлива, аби забезпечити на майбутнє необхідним правовим інструментарієм приватних суб'єктів космічної діяльності, що здійснюватимуть між собою комерційні операції.
- Обмін технологіями попередження й запобігання кібер-хакерству на об'єкти космічної діяльності.
- Обмін напрацюваннями для дослідження поверхні Місяця.
- Студентський обмін в аерокосмічній галузі освіти.

САУДІВСЬКА АРАВІЯ: ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Законодавство, яким регламентуватиметься космічна діяльність Королівства, наразі знаходиться в розробці.

У законотворчості Саудівська Аравія докладає особливих зусиль для:

- Вдосконалення законодавства для інфраструктури гео-просторових даних
- Створення стратегічних консорціумів між урядовими інституціями (за участі Міністерства Торгівлі та Промисловості, Міністерства вищої освіти, Міністерства інформаційних технологій та зв'язку, Міністерства освіти та приватного сектору)
- Вдосконалення законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності

ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ

- Ухваливши у грудні 2019 року Федеральний закон №12, ОАЕ законодавчо врегулювали питання комерційного видобутку корисних копалин на небесних тілах, ставши після США та Люксембургу третьою такою державою у світі і першою в Арабському Світі і на Близькому Сході.
- Закон також регламентує питання запобігання утворенню космічного сміття, пілотованої космонавтики, реєстрації космічних апаратів, права інтелектуальної власності та багатьох інших аспектів космічної діяльності.
- Закон є зразковим з точки зору об'єму врегульованих питань не лише для Близького Сходу, а й для багатьох європейських держав, зокрема й України.

ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ

- У березні 2019 року в рамках Глобального космічного конгресу за ініціативи Космічного агентства ОАЕ та підтримки Ліги арабських держав було створено Групу арабського космічного співробітництва. Наразі до неї входять 11 арабських країн, а саме власне ОАЕ, Саудівська Аравія, Єгипет, Марокко, Алжир, Бахрейн, Оман, Йорданія, Ліван, Судан та Кувейт.
- За оцінками аналітиків, це з великою ймовірністю призведе до створення Арабського космічного блоку, який буде реалізовувати інтереси в космічній галузі саме регіону Арабських держав, прийматиме рішення щодо оперативного реагування на виклики в галузі кожної з країн-учасниць, а також створюватиме освітні програми та нові робочі місця для молоді в космічному секторі.
- ОАЕ - перша держава Арабського Світу, яка долучилася до міжнародної угоди Артеміда, яка окреслює принципи взаємодії держав-підписантів в дослідженні і використанні з мирною метою Місяця, Марса, комет і астероїдів. Її 13 жовтня 2020 року, у другий день Міжнародного Астронавтичного Конгресу (ІАС) підписала очільник Космічного Агентства ОАЕ Сара Аль Амірі.

ОАЕ: ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Національна космічна політика ОАЕ (2016):

- Реалізацію міжнародних проектів у сфері пілотованої та безпілотної космонавтики
- Розвиток технологій та їх прикладне застосування для дистанційного зондування Землі, моніторингу погоди та клімату, охорони навколишнього середовища, управління та дослідження природних ресурсів
- Міжнародне співробітництво у сфері технологій запобігання та усунення наслідків стихійних лих
- Обмін інформацією та досвідом у сфері управління даними
- Сприяння розвитку партнерських відносин у сфері супутникової навігації
- Підтримка заходів щодо побудови взаємної довіри та просування принципів прозорості у сфері доступу до технологій, а також до космічних даних та космічного майна
- Розробка стандартів та правил, що підвищують безпеку та стабільність космічного середовища, зокрема участь в міжнародних законодавчих ініціативах, пов'язаних із запобіганням утворенню космічного сміття.

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

Оскільки суб'єктна складова ринку космічних послуг в Україні та в арабських країнах рухається від фактичного до практичного розширення за рахунок приватних суб'єктів, маємо визнати, що вдосконалення міждержавних взаємин на рівні дипломатії має слугувати зокрема й налагодженню комерційних мостів між нашими державами. У цьому контексті зазначимо, що низка інструментів, притаманна європейському банкінгу, відсутня у фінансовій сфері мусульманських країн у зв'язку з наявністю певних обмежень у відповідності до Шаріату та Фікгу.

Зокрема в ісламському банку немає гарантованих виплат за інвестиційними депозитами, не визначена і не гарантована для інвестиційних депозитів відсоткова ставка, ісламський банк залишає за собою право ухвалювати рішення про видачу кредиту в залежності від об'єму фінансового забезпечення.

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

В ісламському праві є три основні принципи щодо взаємодії суб'єктів у фінансовій сфері:

- Заборона отримання так званого лихварського відсотку від зберігання коштів і нарощуванні відсотків на сам банківський внесок («Ріба»)
- Необхідність рівного розподілу прибутків при використанні коштів («Маслаха»)
- Необхідність спільного прийняття ризиків (на противагу перенесенню ризиків у західній економіці) («Мудараба»)

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

Станом на 12 жовтня 2020 року між Україною та Арабськими державами укладено лише декілька міжнародно-правових документів щодо дослідження й використання космічного простору в мирних цілях: Угода із Королівством Саудівської Аравії, Меморандум з Об'єднаними Арабськими Еміратами, Рамкова Угода з Алжиром, Меморандум із Суданом.

У 2018 році у міжнародній пресі були опубліковані новини, що Саудівська Аравія фінансує розробку КБ «Південним» гіперзвукового космічного літака, здатного виводити невеликі супутники на низьку навколоземну орбіту. Однак окрім первинного зображення прототипу, жодних пояснень від розробників не надходило, а пізніших повідомлень про успішне завершення проекту не публікувалося.

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

- Угода між Урядом України та Урядом Королівства Саудівська Аравія про співробітництво у сфері дослідження та використання космічного простору в мирних цілях (*дата укладення - 03.11.2010, дата ратифікації Україною - 19.11.2011*) залишається чинною. Станом на даний час жодна зі сторін дипломатичними каналами у письмовій формі не інформувала одну одну про бажання припинити дію зазначеної Угоди.
- Меморандум про взаєморозуміння між Державним космічним агентством України та Космічним агентством Об'єднаних Арабських Еміратів у сфері дослідження космосу (*дата підписання і набрання чинності для України - 02.11.2017*) залишається чинним, оскільки, на даний час жодна зі сторін не повідомляла про намір його розірвати.

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

- Рамкова Угода між Урядом України і Урядом Алжирської Народної Демократичної Республіки про співробітництво у Сфері дослідження та використання космічного простору в мирних цілях (*дата набрання чинності для України - 04.12.2008*) є на даний час чинною. Жодна зі сторін не направляла дипломатичними каналами повідомлення про бажання розірвати її.
- Співробітництво України та Судану в рамках Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством комунікації та інформаційних технологій Республіки Судан та Державним космічним агентством України від 10.10.2011 призупинено, як і в цілому двостороннє співробітництво України та Судану у космічній сфері. Причиною цього є санкції, введені іноземними державами та міжнародними інституціями проти Судану. На даний час залишаються чинними санкції РБ ООН щодо Республіки Судан, запроваджені резолюціями РБ ООН 1556 (2004), 1591 (2005) та 1672 (2006).

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

Станом на грудень 2020 року готується до укладення Меморандум про взаєморозуміння між Державним Космічним Агентством України та Єгипетським Космічним Агентством, проект якого знаходиться на погодженні в Арабській Республіці Єгипет.

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

З іншого боку при налагодженні довгострокового стратегічного партнерства у космічній галузі між Україною та країнами Близького Сходу, необхідно приймати до уваги наступні фактори:

- Політична стабільність
- Наявність санкцій стосовно певних країн та окремих юридичних і фізичних осіб
- Зобов'язання України в рамках Режиму контролю за ракетними технологіями

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

На рівні з налагодженням прямих дипломатичних зв'язків з урядами арабських держав, іншим ефективним шляхом є започаткування співробітництва з регіональними організаціями, до яких зокрема входять космічні агентства деяких арабських держав:

зокрема з Африканським космічним агентством, утвореним у 2019 році, штаб-квартира якого знаходиться в Єгипті і яке наразі формує драфти Африканської космічної політики та Африканської космічної стратегії (має намір сприяти в розробці національного космічного законодавства держав-членів), а також з Регіональними Центрами космічної науки та техніки, утвореними ООН у кожному регіоні, на який поширюється юрисдикція Економічних комісій ООН (зокрема й в таких арабських державах, як Марокко та Йорданія).

Разом з тим певні науково-технічні зв'язки вже налагоджені між Космічним Агентством Марокко та Українською асоціацією високотехнологічних підприємств та організацій «КОСМОС», які в подальшому можна поглиблювати (Марокканський галузевий університет).

НАПРЯМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА: УКРАЇНА ТА АРАБСЬКИЙ СХІД

Політичне, дипломатичне, торгово-економічне та партнерство у будь-якому іншому вимірі між Україною та Арабським Сходом залежить не лише від того, чи вбачає Українська Сторона потенційних партнерів у країнах вказаного регіону, але й від того, як саме цей регіон дивиться на нас.

В даному випадку суть питання полягає основним чином навіть не в тому, наявні чи відсутні між Україною та іншими державами великі комерційні контракти, наявний чи відсутній в Україні досвід провалу в міжнародних проектах (Аль-Кантара, Либідь, Морський Старт, космодром у Новій Шотландії), а в тому, чи готова Україна до міжнародного співробітництва у космічній галузі з інституційної точки зору, наявна чи відсутня в неї чітка й реалістична космічна політика, а також космічна програма.

Саме ці аспекти демонструють, чи робимо ми самі ставку на космічну галузь як на перспективну, а отже й засвідчує нашу благонадійність, або ж її відсутність, в рамках міжнародного співробітництва.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Ваші запитання?

